

**İSTANBUL AYDIN
ÜNİVERSİTESİ**

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE ÇALIŞMALARIMIZ & GÖRÜŞLER

30 Temmuz 2021

Bu Rapor TBMM Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu 1.07.2021 tarihli Bilgi ve Görüş Talebi Üzerine Hazırlanmıştır.

HAZIRLAYAN

Dr. ÖĞR: ÜY: CEMRE ERCİİYES

KADIN ARAŞTIRMALARI KOORDİNATÖRÜ

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	1
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ	2
Kadın Araştırmaları Koordinatörlüğü	3
Şiddetsizlik 2021 Toplumsal Katkı Projesi	3
İAÜ Kadın Araştırmaları Öğrenci Kulübü	3
ŞİDDETİ BİRLİKTE BİTİRELİM PLATFORMU	4
BAŞBAKANLIK GENELGESİ ve ULUSAL EYLEM PLANI KAPSAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	6
İstanbul Aydın Üniversitesi Bünyesinde Açılan Eğitim Programları ve Eğitim-Öğretim Faaliyetleri.....	7
İstanbul Aydın Üniversitesi Bünyesinde Gerçekleştirilen Tez Çalışmaları.....	7
Şiddeti Birlikte Bitirelim Platformu Araştırması Ön Sonuçları: Kadına Yönelik Şiddetin Sebepleri.....	9
TÜBİTAK SOBAG 120K533 Pandemide İstanbul’da Sosyal Hizmet Araştırma Projesi: Kadına Şiddet İle İlgili Temel Çıktılar.....	10
Kadın Araştırmaları Neden Önemli? İki Bülten Yazısı	12
İstanbul Aydın Üniversitesi Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Geçmiş Çalışmalarından Örnekler	14
Kadın ve Aile Hukuku Konusundaki Çalışmalar ve Etkinlikler:	15
Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İlçe Koordinasyon İzleme ve Değerlendirme Komisyonu ile Yapılan Çalışmalar:	16
İAÜ KEFE Eylem Planı Hedefleri	16
Taciz Önleme ve İzleme Komisyonu Kurulması	16
Kadın Araştırmaları alanında Üniversite içinde, ulusal ve uluslararası proje başvurularının ve desteklenen projelerin artırılması	16
Şiddetsizlik 2021 Toplumsal Katkı Projesi Çalışmaları (İAÜ KAK-Şiddeti Birlikte Bitirelim-Anadolu Kültür Eğitim Vakfı).....	17
ŞİDDETLE MÜCADELEDE ALINMASI GEREKLİ TEDBİRLER VE ÖNLEME MEKANİZMALARI KONUSUNDA GÖRÜŞLER.....	17
KAYNAKÇA	22

SUNUŞ

Bu rapor, İstanbul Aydın Üniversitesi Kadın Araştırmaları Koordinatörlüğü tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin "Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu" tarafından 1.07.2021 tarihli Bilgi ve Görüş Talebi üzerine hazırlanmıştır.

Kadına Yönelik Şiddetin en temel sebebi toplumda Kadın-Erkek eşitliğinin olmamasıdır. Bu bağlamda İstanbul Aydın Üniversitesi, uluslararası tanınırlığı olan cinsiyet eşitliği politikaları ve alanda yapılan bilimsel araştırma ve toplumsal katkı çalışmalarına verdiği destek ile kadına şiddetle mücadelede üniversitelerin oynayabileceği farklı rolleri ortaya koyan bir örnek olmak yolunda ilerleyen iyi bir örnektir.

Özellikle Üniversitemiz içinden çıkan sivil bir hareket olarak Şiddeti Birlikte Bitirelim Platformu'na öğretim üyeleri ve öğrencilerimizin verdiği destek yanında alanda akademi-kamu-sivil toplum işbirliklerinin geliştirilmesi, kadına şiddetle mücadelede ihtiyaç duyulan ve 2006/17 tarihli Başbakanlık Genelgesi ile de belirlenmiş olan alanlarda Küçükçekmece ilçesi ve İstanbul ili başta olmak üzere bilgi birikiminin ve fark yaratan projelerin geliştirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır.

Bu raporda öncelikle İstanbul Aydın Üniversitesi'nin paydaşlarının özellikle son 3 yılda yaptığı kadın-erkek fırsat eşitliği çalışmaları ve kadına şiddetle mücadelede oynadıkları rolü ortaya koymak üzere mevcut yapıları, yapılmış araştırmalar ve tez çalışmaları, etkinlikler, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İlçe Koordinasyon Kurulu ile ilgili yapılanlar ve gelecekte yapılması hedeflenen çalışmalar sunulmuştur. Raporun son bölümünde bu çalışmalardan çıkan öneriler derlenmiştir.

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ

İstanbul Aydın Üniversitesi, bir Dünya Üniversitesi olma hedefiyle çıktığı yükseköğretim yolculuğunda en üst seviyede başarılar imza atmak için küresel gelişmeleri, çağın ve yükseköğretimin gelecek hedeflerini yakından takip etmekte ve uygulamaktadır.

Bu hedeflere doğru ilerlerken, personelin ve öğrencilerin bilgi ve görüşlerinden faydalanmakta, yaratıcı bir ortama katkıda bulunmak için kapsayıcı bakış açılarını değerlendirerek eğitim, öğretim ve araştırma alanlarında kadına şiddetle mücadelede önemli bir rol oynayan Kadın-Erkek fırsat eşitliğini son derece önemsemektedir.

Üniversitenin Stratejik Planı ve ilgili akademisyen ve araştırma merkezleri tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerle, Kadın-Erkek arasında eşitliği ve eşit fırsatlar ile ilerleyen bir sistem inşa edilmektedir.

İstanbul Aydın Üniversitesi geliştirdiği ve sürekli yenilediği ilgili politikalar ile aşağıda belirtilen başlıklarda Kadın- Erkek Fırsat Eşitliği sağlanarak ilerlenmesi konusunda çaba göstermektedir ve bu alanda kendini geliştirme kararını vermiştir.

Yükseköğretim Kurumlarında Kadın-Erkek Fırsat Eşitliğini sağlanması için:

- Akademisyen ve öğrencilerin sürekli bilgi akışında tutularak ve fırsat eşitliği anlayışı ve kültürünün benimsenmesini sağlamalı,
- Kadın-Erkek Fırsat Eşitliğini artırmak için sistematik ve alt başlıklara odaklı çalışmalar yürütülmeli,
- Kadın ve Erkeklerin aynı imkanlara erişilebilirliğinin sağlanmasıdır.

Özellikle Üniversite üst yönetimlerinde eşit fırsatlar sunulması bilinçli bir kararla teşvik edilmeli ve belirlenen bu hedeflere ulaşmak için her düzeyde aktif çalışmalar yapılmalıdır. Bu politikalara örnek olarak; tüm karar alma organlarında ve liderlik rollerinde cinsiyet dengesi sağlanması zorunluluğu gösterilebilir.

Uzun süredir İstanbul Aydın Üniversitesi ve diğer birçok yükseköğretim kurumu tarafından yakından takip edilen Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri çerçevesinde artık bildiğimiz üzere unutulmamalıdır ki; Kadın- Erkek Fırsat Eşitliği çerçevesinde yürütülen kalite eğitim anlayışı ile yoksulluk, sağlık, ekonomik büyüme, altyapı ve inovasyon ve eşitsizliğin azaltılmasına temel teşkil eden en önemli göstergelerden biridir.

İstanbul Aydın Üniversitesi uyguladığı **Cinsiyet Eşitliği Politikası** ile Times Higher Education Yükseköğretim Ödüllerinde finale kalarak tüm Dünyaya bu konuda örnek olmanın da ayrı gururunu taşımaktadır.

Üniversitelerin temel fonksiyonlarından birisi de **topluma katkıdır**. Bu bağlamda İstanbul Aydın Üniversitesi, hem eğitim-öğretim, hem araştırma hem de sosyal sorumluluk projelerinde kadın-erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadına şiddetle mücadelede gerekli farkındalığın kazandırılması, gerekli iş gücünün yetiştirilmesi ve konu ile ilgili bilimsel bilginin artırılması için yapılan çalışmalara destek vermektedir.

Kadın Araştırmaları Koordinatörlüğü

İstanbul Aydın Üniversitesi Kadın Araştırmaları Koordinatörlüğü (İAÜKAK) çözülmesi gereken bir sorun olarak karşımıza çıkan “Kadın” odaklı problemlerin tespit edilerek konuyla ilgili projeler planlanması, kadınların iş hayatına ve sosyal hayata katılımına destek verici faaliyetler üretilmesi amacıyla 15 Ağustos 2011 tarih ve 2011/09 sayılı senato kararıyla Türkiye Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde kurularak faaliyetlerine başlamıştır.

Kadın Araştırmaları Koordinatörlüğü (İAÜKAK) Faaliyet Alanları

- Kadınların sorunlarını tespit etmeye yönelik, sempozyum, panel, atölye çalışmaları düzenlenmek ve çıkan sonuçları raporlamak.
- Kadın ile ilgili konularda bilinçlendirici etkinlikler düzenlemek.
- Kadınların, siyasette, ülke yönetiminde, sivil toplum kuruluşlarında yer almalarını sağlayacak çalışmalar üretmek.
- Kadınları iş yaşamına yönlendirici projeler geliştirmek ve teşvik etmek.
- Basın ve sosyal medyada konuyla ilgili yansımaların gerçekleşmesini sağlamak.

Kadına Şiddet konusu halen kadınların yaşadığı en önemli sorunlardan biridir. Bu bağlamda 2021 yılında Kadın Araştırmaları Koordinatörlüğü tarafından Şiddetsizlik 2021 Toplumsal Katkı Projesi düzenlenmiştir.

Haziran 2021 tarihinde Kadın Araştırmaları Koordinatörü Dr. Öğr. Üy. Cemre Erciyes tarafından Yükseköğretimde Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Raporu hazırlanmış ve üniversitenin mevcut durum değerlendirmesi ile gelecek hedeflerinin ortaya koyulmasının yanısıra Türkiye Yükseköğretim kurumları için eşitlik göstergeleri listesi önerisi hazırlanmıştır.

Şiddetsizlik 2021 Toplumsal Katkı Projesi

İAÜ Kadın Araştırmaları Koordinatörlüğü, Anadolu Kültür Eğitim Vakfı (AKEV) ve Şiddeti Birlikte Bitirelim Platformu ortaklığında geliştirilen **Şiddetsizlik 2021** Projesi kapsamında farklı etkinlikler ve atölyeler ile kadın-erkek eşitliği, kadına şiddet, ve kadının şiddet karşısında korunması yönünde bilimsel ve disiplinlerarası bir bakış açısıyla şiddetsizlik odağında, şiddetsiz bir toplum hedefinde politikalar geliştirilmesinde rol oynayacak ve alana bilimsel çalışmalarla katkı sağlayarak bilgi birikimini arttıracak çalışmalar yapılması hedeflenmiştir. (Bkz. www.siddetibirliktebitirelim.org)

İAÜ Kadın Araştırmaları Öğrenci Kulübü

2020 yılında kurulan Kadın Araştırmaları Öğrenci Kulübü, güvenli bir kampüs ve kadınların eşit fırsatlara sahip bir toplum yolunda farkındalık artırıcı etkinlikler düzenleyen ve çalışmalar yapan bir öğrenci sosyal klübüdür. Kadına Şiddetle Mücadelede gençlerin farkındalığının artması ve farkındalıklarını başkalarına aktarmaları büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda pandemi sebebiyle kulüp toplantı ve etkinliklerini online platformda sürdürerek, genç bir yapı olmasına rağmen Üniversitemiz içinde güvenli bir dayanışma alanı oluşturmuştur.

ŞİDDETİ BİRLİKTE BİTİRELİM PLATFORMU

www.siddetibirliktebitirelim.org

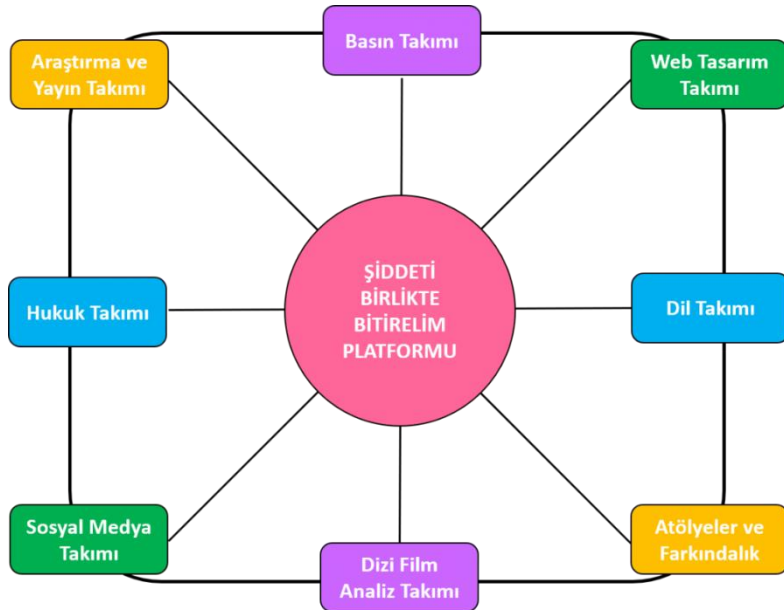
İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği değerli Öğretim Üyesi Dr. Aylin SÖZER'in 29 Aralık 2020 tarihinde yaşam hakkı elinden alınarak aramızdan ayrılışının ardından; şiddeti birlikte bitirmek gayesiyle İstanbul Aydın Üniversitesi akademisyenleri öncülüğünde Türkiye'deki akademik camiadan ivme kazanacak bir platform oluşturmak üzere harekete geçmiştir.

MİSYON

- Uluslararası bilimsel topluluklar ve ağlarla sinerji içinde çalışmak; çok disiplinli bir bakış açısı ile farklı bilimsel alanlar arasında akademik işbirliğini teşvik etmek;
- Kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum, özel sektör, akademi ve medya kuruluşları ile, aynı zamanda gönüllü paydaşlarla işbirliği ve etkileşim içerisinde çalışacak bir ağ oluşturmak;
- Başta kadınlar olmak üzere tüm canlılara yönelik her türlü şiddet ile mücadele etmek; bilimin ışığında toplumdaki farkındalığı artırmak, çözümler geliştirmek, bu çözümlerin hak temelli olarak uygulanmasını sağlamak;
- Şiddet sorununu bitirmek üzere faydalı olacak çalışmalar yapmak, projeler yürütmek, raporlar hazırlamak, araştırmalar ve bilimsel yayınlar yapmak.

VİZYON

Başta kadınlar olmak üzere tüm canlılara yönelik ayrımcılığın ve şiddetin önlenmesini sağlayan proaktif politikalar ve stratejiler üreten etkili, katılımcı, şeffaf ve çok disiplinli bir platform olmak.

Şiddeti Birlikte Bitirelim Platformu Organizasyon Şeması

Platform, çok katılımcılı ve planlı faaliyetlerin hayata geçirilmesi ile sesini duyurmaya başlamıştır. Türkçe-İngilizce web sayfasında ve sosyal medya hesaplarında şiddeti tanımak adına yazılı ve görsel içerikler paylaşılmıştır. Şiddeti fark etmek için önce şiddeti tanımak gerektiğini düşünen platform, şiddete karşı alınabilecek önlemlerin neler olduğunu ve faydalı destek mekanizmalarını paylaşmıştır. Şiddeti yasal olarak tanımının da gerekliliğinden yola çıkarak, alanında uzman hukukçular tarafından hazırlanan metinlerle şiddete yönelik ulusal ve uluslararası bir yasal çerçeve çizilmiştir. Kurulduğu günden itibaren bilimsel ve eleştirel bir bakış açısına sahip olan platform çalışmalarınca çokça basın analizlerine ve film dizi analizlerine yer vermektedir. Günden güne bilinirliği artan KADES uygulaması incelenmiş, medyada çıkan kadına şiddet haberleri analiz edilmiştir. Bunların yanı sıra, kendilerinden sıkça bahseden Camdaki Kız, Sen Anlat Karadeniz gibi televizyon dizileri incelenerek popüler kültürde vücut bulan kadına şiddet algısı ele alınmıştır. İngilizce web sitesi çalışmaları devam ederken, Platform logosu İAÜ öğrenci ve mensupları arasında düzenlenen ödüllü bir yarışma ile seçilmiştir. Şiddete karşı bilimsel bir birliktelik kültürü oluşturma arzusunda olan Şiddeti Birlikte Bitirelim Platformu, yedi sorudan oluşturduğu araştırma formunun aracılığıyla şiddet hakkında toplumsal bakış açısına dair veri toplamaktadır. Hukuk Takımı tarafından Türk Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması başlıklı bir etkinlik düzenlenmiştir.

5 Nisan 2021'den itibaren Şiddeti Birlikte Bitirelim Platformu ve Şiddetsizlik 2021 projesi gönüllü paydaşları tarafından toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalık atölyeleri düzenlenmektedir. Her biri alanında uzman Atölye Takımı gönüllüleri toplamda 20 oturumda 12 farkındalık atölyesi başarı ile tamamlamış olup Nisan ayında 103, Mayıs ayında 83, Haziran ayında ise 70 olmak üzere toplamda 256 kişi katılım göstermiştir. Gerçekleştirilen atölyeler şu şekildedir:

- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Söylem Farkındalığı Oluşturmak (5 Mayıs 2021)
- Bilimin Cesur Kadınları ile Çay Sohbetleri (10 Mayıs 2021)
- Toplumsal Cinsiyet Farkındalık Atölyesi (23 Mayıs ve 30 Mayıs 2021)
- Şiddetsiz İletişim Dili'm Atölyesi [Nisan Ayı içinde iki grup olarak toplam dört hafta (1. Grup: 5 -12-19 ve 26 Nisan; İkinci grup 8-12-29 Nisan) ve 24 Mayıs'ta tek oturum]
- Zorbalıkla Baş Etme Kendine Güvenle Ortaya Koyma (26 Mayıs 2021)
- İçte Okunan Şiirler (12 Nisan 2021)
- Aslında Orada Değildim (14 Nisan 2021)
- Ben Bir Kadınım Nasılım (15 Nisan 2021)
- Çocuk İstismarı ve İhmali (15 Haziran 2021) (İAÜ Çocuk Üniversitesi ve Kıbrıs İlim Üniversitesi ile ortaklaşa)
- 'Harekete Geç: Esneme, Güçlenme ve Denge' (17 Haziran 2021)
- 'Kadınların Kariyer Gelişimini Engelleyen Etmenlerle Baş etmesi' (24 Haziran 2021)
- 'Yakın İlişkilerde Şiddeti Tanımak' (29 Haziran 2021)

Daha fazla bilgi için: <https://siddetibirliktebitirelim.org/farkindalik-atolyeleri/>

BAŞBAKANLIK GENELGESİ ve ULUSAL EYLEM PLANI KAPSAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

2006/17 no'lu Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler başlıklı Bakanlık Genelgesi'nde Kadına Yönelik Şiddet konusunda aşağıdaki maddeler direkt üniversiteler sorumluluğundadır:

- “Ülke içinde politika, program geliştirmeyi teşvik edecek bilgilerin daha hızlı üretebilmesi için üniversitelerin Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezleri teşvik edilerek araştırma yapmaları ve yayınlamaları sağlanmalıdır.”
- "Sağlık hizmeti sunan kurumlarda çalışan sağlık personelinin kadına yönelik şiddeti tanınması, tespit etmesi, gerekli müdahaleleri yapabilmesi ve şiddete uğrayan kadınları uygun kuruluşlara yönlendirmeleri için gerekli alt yapının oluşturulması ve sağlık çalışanlarının mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim programlarında kadına yönelik şiddet konusuna yer verilmelidir."
- “Kadın ve erkek arasındaki eşitsizliklerin giderilebilmesi için kadının her alanda güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezlerinin teşvik edilerek, araştırma yapmaları ve yayınlamaları sağlanmalıdır.” (Kaynak: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060704-12.htm>)

Ayrıca üniversitelerin işbirliği yapması beklenen alanlar olarak ise “ekonomik eşitsizliklerin ortadan kaldırılması, işe alımlarda eşitlik sağlanması, yasal mevzuatın tanınırlığının artırılması, evlilik danışmanlığı hizmetlerinin yaygınlaştırılması, duyarlılık artırıcı, fırsat eşitliği sağlayıcı sosyal medya kampanyaları ve eğitimlerin düzenlenmesi, yasal düzeyde eşitliğin sağlanması, kadınlara pozitif ayrımcılığın benimsenmesi, bütçe sağlanması ve bütçenin etkin kullanımına dair araştırmalar yapılması, toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar geliştirilmesi, programların ve sonuçların izlenme ve değerlendirilmesi için gerekli mekanizmaların oluşturulması, "toplumsal cinsiyet eşitliği" eğitimi verilmesinin zorunlu hale getirilmesi, kurumlar arası koordinasyonun sağlanması, 183 hattının daha işlevsel kılınması ve burada çalışacak personele eğitimler verilmesi, kadın sığınma evleri/kadın konukevleri nitelik ve nicelik olarak iyileştirilmesi, yerel yönetimlere kadın sığınma/konuk evi açma konusunda zorunluluk getirilmesi, kadına yönelik şiddet konusunda ulusal bir veri tabanı oluşturulması, kadına yönelik şiddetin neden ve sonuçları ile toplumsal maliyetinin araştırılması ve şiddetin önlenmesine ilişkin projelerin üretilmesi ve gerçekleştirilmesi, kadına yönelik şiddet konusunda zararlı gelenek ve göreneklerin tespit edilerek buna yönelik tutum ve davranış biçimlerini değiştirmelerini sağlayıcı eğitim programları hazırlanması, yürürlükteki mevzuatımızdaki kadın-erkek eşitliğini zedeleyen düzenlemelerin ayıklanması yönünde gerekli çalışmaların yapılması, medyanın kadın ve çocuğa yönelik "şiddetin" pekiştirilmesi ve ortadan kaldırılmasına ilişkin etkisini araştıran ve günümüzde büyük eksiklik olan araştırmaların yapılması” gibi konularda detaylı maddeler yer almaktadır.

İstanbul Aydın Üniversitesi hem kurumsal politikası kapsamında Üniversite içinde, hem de toplumsal sorumlulukları sebebiyle eğitim-öğretim ve sosyal farkındalık faaliyetleriyle bu konularla ilişkili olarak çok yönlü çalışmalar yapmaktadır. Bunlar, açılan eğitim programları ve eğitim-öğretim faaliyetleri, tez çalışmaları, araştırma faaliyetleri, fırsat eşitliği etkinlikleri, kadın ve aile hukuku ile ilgili çalışmalar, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İlçe Koordinasyon Kurulu çalışmaları ve İAÜ Eylem Planı hedefleri başlıkları altında listelenmiştir.

İstanbul Aydın Üniversitesi Bünyesinde Açılan Eğitim Programları ve Eğitim-Öğretim Faaliyetleri

- Sosyal Hizmet Lisans Programı
- Aile Danışmanlığı Yüksek Lisans Programı
- Sosyal Hizmet Yüksek Lisans Programı

Ayrıca Sürekli Eğitim Merkezi tarafından yılda bir kez 450 saatlik **Aile Danışmanlığı Sertifika Programı** düzenlenmektedir.

İAÜ Sosyal Hizmet Bölümü'nde Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Hizmet lisans ve yüksek lisans dersleri müfredata eklenmiş, derslerin programı kadın-erkek fırsat eşitliği, kadına şiddetle mücadelede sosyal hizmet uzmanlarının rolü, şiddet görmüş kadınlarla güçlendirme çalışmaları gibi konular etrafında tasarlanmıştır.

Yine Sosyal Hizmet Bölümü tarafından verilmekte olan Fakülte Onur Dersi statüsünde Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerine sunulan Mekan ve Sağlık dersi kapsamında Kadınların günlük hayatta ve sağlık kuruluşlarında karşılaştıkları sorunlar, şiddet görmüş kadınlarla karşılaştığında sağlık çalışanlarının neler yapmaları gerektiği konularında ders içeriği mevcuttur.

Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nün sunduğu Kadın Sağlığında Fizyoterapi ve Rehabilitasyon (Lisans); Obstetrik ve Jinekolojik Rehabilitasyon (Tezli Yüksek Lisans); Ürojenekolojik Fizyoterapi ve Rehabilitasyon (Tezsiz Yüksek Lisans) ve Kadın Sağlığı ve Rehabilitasyon (Doktora) derslerinin içeriğinde 'Kadına Şiddet Sonrası Fizyoterapi ve Rehabilitasyon' konusu ders olarak anlatılmaktadır.

İstanbul Aydın Üniversitesi Bünyesinde Gerçekleştirilen Tez Çalışmaları

Tamamlanan Kadın, Aile ve Şiddet Konulu Tez Çalışmaları

2021

- 1) Emine YARIMDAĞ- Engelli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Çocukları Üzerindeki Kaygının Ebeveynlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Üzerinden İncelenmesi (Sosyal Hizmet Yüksek Lisans; Danışman: Dr. Öğr. Üy. Cemre ERCİYES)

2020

- 2) Buşra İPEK "İlkokul öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerini öğrenme sürecinde ailenin rolü" (Psikoloji Yüksek Lisans)
- 3) Tuba YENER "Okul öncesi hikâye kitaplarındaki toplumsal cinsiyet rollerinin kitabın metinsel içeriği ve kitabın resimleri açısından incelenmesi" (Okul Öncesi Eğitimi)
- 4) Sema YİĞİT "Çalışma yaşamında kadın çalışanların cam tavan sendromunun Türkiye örneği açısından incelenmesi" (İşletme Yüksek Lisans)

2019

- 5) Farahnaz RAHMANI "Afganistan'dan toplumsal cinsiyet ve göç: Kadınların güçlendirilmesi ve göç analizi" (Sosyoloji Yüksek Lisans)
- 6) İyayi ROLAND "Afrika siyasetinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği: 1999 - 2015 tarihleri arasında Nijerya örneği"(Siyasal Bilimler Yüksek Lisans) = Political Science ; Sosyoloji = Sociology
- 7) Gamze TEKİN "Evli kadınlarda toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik uyumu ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi" (Psikoloji Yüksek Lisans)

- 8) Yıldıran KAHRAMAN “İstanbul Şehir Tiyatrolarında 2017-2018 sezonunda sahnelenen çocuk oyunlarında toplumsal cinsiyet olgusunun analizi” (Sahne ve Görüntü Sanatları Yüksek Lisans)
- 9) Pelin HAYMANA “Toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların iyilik hali algısı ile ilişkisi” (Psikoloji Yüksek Lisans)
- 10) Hamdi A.S. JARADA “Ataerkil bakış açısıyla Alfred Hitchcock'un filmlerindeki üç kadın karakterin psikoanalizi” (İngiliz Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans)
- 11) Nuran KIR “The woman in white ve Lady Audley's secret romanlarında kadın deliliğinin yansıması” (İngiliz Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans)
- 12) Tomris KARDEŞ ALPER “Hanif Kureishi'nin 'With Your Tongue Down my Throat' ve 'My Son The Fanatic' hikayelerindeki sömürü sonrası dönem etkisi, kadın erkek ilişkileri, ebeveyn çocuk ilişkileri” (İngiliz Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans)
- 13) Seda ESMER “Türkiye ve İran'da kadın girişimciliği” (İşletme Yüksek Lisans)
- 14) Elvan KAYIKCI “George Eliot'ın Adam Bede ve Kıyıdaki Değirmen'inde kadın cinsiyetinin evvelce belirlenmiş görevlerinin eşgüdümlülüğü” (İngiliz Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans)
- 15) Ziauddin MERZA “Kadın girişimcilikte sosyal medyanın yeri ve önemi” (İşletme Yüksek Lisans)
- 16) Sema TAŞKESENLIOĞLU “Kadın okul yöneticilerinin lider davranış düzeyi ile öğretmenlerin iş doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi” (Eğitim ve Öğretim Yüksek Lisans)
- 17) Melike TOKUR “Türkiye örneğinde belediyelerde kadın katılımı” (Siyasal Bilimler Yüksek Lisans)
- 18) Emek YILMAZ “Suat Derviş'in romanlarında kadın” (Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans)
- 19) Pınar YURTSEVEN “Samiha Ayverdi'nin hikâye ve romanlarında kadın kahramanlar” (Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans)
- 20) Sibel ALTUNKILIÇ “Sosyo-kültürel farklılıkların iş yaşamı kalitesi üzerine etkisinin beyaz yakalı kadın çalışan perspektifinden değerlendirilmesi: Perakende sektöründen bir araştırma” (Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Yüksek Lisans)
- 21) İlknur AKBULUT “Tanzimat Dönemi Türkçe tiyatro metinlerde kadın karakterler” (Sahne ve Görüntü Sanatları Yüksek Lisans)
- 22) Gamze İLKE “İstanbul Vakıf Üniversitelerinde çalışan kadın akademisyenlerin iş yerlerinde yıldırıma maruz kalmasının iş performansı ile ilişkisi” (Eğitim ve Öğretim Yüksek Lisans)
- 23) Mine KARACA “Peyami Safa'nın romanlarında kadın kahramanlar” (Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans)
- 24) Gamze EVİN “Kadın dostu kentler projesi ve Bursa örneği” (Kamu Yönetimi Yüksek Lisans)

2018

- 25) Simge KILIÇ “Ortopedik engelli bireylerde olumsuz otomatik düşünceler ile toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişki” (Psikoloji Yüksek Lisans)
- 26) Özlem ÖZEL “D. H. Lawrence'ın 'The Horse Dealer's Daughter' adlı eserindeki kadın karakterler ile Hemingway'in 'Hills Like White Elephants' adlı eserindeki kadın karakterlerin yapısal ve yapı sökümcü okuma ile incelenmesi” (İngiliz Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans)
- 27) Sedef GÜZELYURT “Yirminci yüzyıl başında kadın özgürlüğünün olası yolları” (İngiliz Dili ve Edebiyatı Doktora)

- 28) Çelik EKMEKÇİ “Angela Carter'ın eserlerinde kadın bedeninin iktidarı” (İngiliz Dili ve Edebiyatı Doktora)
- 29) Vasfiye SAKMAN “Şeytan kadın: Edgar Allan Poe'nun gizli korkularının dışavurumu” (İngiliz Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans)
- 30) Türkan ÇANKAYA “Milli Eğitim Bakanlığı mensubu kadın yöneticilerin mesleki yeterlilik algısı” (Eğitim Bilimleri Yüksek Lisans)
- 31) Cengiz ÇEVİK “Geleneksel Türk tiyatrosu motifli komedilerde entrikakurucu olarak kadın ve üç model oyun: Yedi Kocalı Hürmüz, Kanlı Nigar, İstanbul Efendisi” (Sahne ve Görüntü Sanatları Yüksek Lisans)
- 32) Ulviya BABAYEVA “2015 Azerbaycan ve Türkiye seçim kampanyalarında kadın kimliği üzerine bir araştırma: Adalet ve Kalkınma Partisi ve Yeni Azerbaycan Partisi örneği” (Halkla İlişkiler Yüksek Lisans)

2018 öncesinde Kadın ve Toplumsal Cinsiyet başlıklı 8 tez çalışması Reklamcılık, İşletme ve İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümlerinde tamamlanmıştır.

Devam eden Kadın, Aile ve Şiddet Konulu Tez Çalışmaları:

- Aleyna ÖZYAZICI- Üniversite Öğrencilerinin Aile İçi İlişkileri Bağlamında Aile İçi Şiddete Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Sosyal Hizmet Yüksek Lisans; Danışman: Dr. Öğr. Üy. Cemre ERCİYES)
- Betül ANIL- Türk Dizilerindeki Kadına Yönelik Şiddet ve Cinsel İçerikli Sahnelerin Toplumdaki Algısı (Sosyal Hizmet Yüksek Lisans; Danışman: Dr. Öğr. Üy. Cemre ERCİYES)
- Evrim -Kadın Suçluluğunun Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi (Sosyal Hizmet Yüksek Lisans; Danışman: Dr. Öğr. Üy. Cemre ERCİYES)
- Simge COŞKUN- Afganistan'dan Türkiye'ye Uzanan Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği (Sosyal Hizmet Yüksek Lisans; Danışman: Dr. Öğr. Üy. Cemre ERCİYES)
- H. Kübra COŞKUN- Türkiye'de Kadınların Yaşadığı Şiddet ve Sosyal Destek Mekanizmaları (Sosyal Hizmet Yüksek Lisans; Danışman: Dr. Öğr. Üy. Cemre ERCİYES)
- Esra GÖKBULUT- Sosyal Hizmet Perspektifinden Erken Evlilik Gerçekleştirmiş Suriyeli Kadınların Yaşadıkları Sorunlar ve Gereksinimleri (Sosyal Hizmet Yüksek Lisans; Danışman: Dr. Öğr. Üy. Cemre ERCİYES)
- Aykut O. KILIÇ- Toplumsal Cinsiyetin Psikiyatrik Tanısı Olan Bireylerin Hayatına Etkisi: Sosyal Hizmet Perspektifinden Bir Araştırma (Sosyal Hizmet Yüksek Lisans; Danışman: Dr. Öğr. Üy. Cemre ERCİYES)

Şiddeti Birlikte Bitirelim Platformu Araştırması Ön Sonuçları: Kadına Yönelik Şiddetin Sebepleri

(Bu ön sonuç raporu ŞBBP Araştırma ve Yayın Takımı Lideri Dr. Öğr. Üy. Ayşegül KINIK TOPALSAN tarafından hazırlanmıştır.)

Şiddete karşı duruşumuzu bilimsel bir dille göstermek adına, 2021 yılında “Şiddeti Birlikte Bitirelim” platformu üzerinden kadına yönelik şiddeti anlamayı amaçlayan bir araştırma formu yayınlanmıştır. Oluşturulan bu formun özellikle akademik camia için olmamasına, şiddete karşı duruşunu ifade etmek isteyen herkes için oluşturulmasına dikkat edilmiştir.

“Şiddeti Birlikte Bitirelim Araştırma Formu” içinde şiddetin kişiler için ne ifade ettiği; şiddet olarak adlandırıldıkları, ruh ve beden sağlıklarını tehlikeye sokacak bir durum ile karşı karşıya kalıp kalmadıkları; şiddetin kaynağının neler olabileceği; şiddeti azaltmak için neler yapılabileceği; şiddeti önlemeye yönelik yasal düzenlemelerin neler olması gerektiği; şiddeti

önlemede kimlerin rol alması gerektiği ve şiddeti bitirmek için neler yapılabileceği sorulmuştur. Şu ana kadar formu dolduran ve 18-85 yaş arasında olan katılımcıların forma ayrıntılı bir biçimde cevap verdikleri ve “şiddet” sorununun ortadan kalkması için yapıcı öneriler sundukları görülmektedir. Bu form sayesinde, elde edilen görüşler analiz edilecek ve bilimsel dille yazılmış kapsamlı bir “şiddet raporu” çıkarılacaktır.

Şu ana kadar formu dolduran kişilerin büyük bir çoğunluğu şiddet kelimesini zorbalık, insanlık dışı davranış, acizlik kelimeleri ile ilişkilendirmiştir. Sürece dahil olan katılımcıların %95’i farklı şekillerde şiddete maruz kaldıklarını belirtmişler ve uğradıkları şiddet türlerini örneklerle açıklamışlardır. Yapılacak bilimsel raporda, kişilerin uğradığı bu şiddet türleri sınıflanacak ve sıklık tabloları yapılarak yorumlanacaktır.

Kişilerin çoğunluğunun, şiddetin kaynağını eğitimsizlik, psikolojik nedenler ve yetersizlik hissi ile ilişkilendirildiği görülmüştür. Kişilerin yaptıkları açıklamalarda, şiddetin kaynağı için tek bir cümle içinde birçok neden göstererek açıklama yoluna gittikleri fark edilmektedir. Ayrıca şiddetin çaresi olarak, eğitim sisteminde yapılması gereken reformlar ön plana çıkarılmıştır. Özellikle küçük yaşlardan itibaren şiddetsizlik dilinin çocuklara öğretilmesinin öneminden bahseden katılımcılar, verilecek eğitimin sadece çocukları değil ebeveynleri ve toplumun tüm kesimini kapsamaması gerekliliğini de dile getirmişlerdir.

Şiddeti önlemeye yönelik yapılması gereken yasal düzenlemelere verilen cevaplar ayrıntılı incelendiğinde ise, çoğunlukla ağır yaptırım ve caydırıcı ceza yönünde verilen cevapların daha sık verildiği görülmüştür. **Özellikle devlet politikasında yapılacak yasal düzenlemelerle toplumun her kesimindeki şiddetin son bulabileceği konusunda genel bir ortak görüş bulunmaktadır.** Ayrıca katılımcıların devletten çok sosyologlara ve ailelere görev yükledikleri fark edilmektedir. Psikolojik destekten kaçmamak, eğitimde bu konu üzerine daha fazla eğilmek biraz olsun etkili olarsa da, sosyologların bilimsel düşüncelerden öte toplum yaşantısında daha etken olmaları gerekliliği ön plana çıkarılmıştır.

TÜBİTAK SOBAG 120K533 Pandemide İstanbul’da Sosyal Hizmet Araştırma

Projesi: Kadına Şiddet İle İlgili Temel Çıktılar

(Bu bilgilendirme raporu Dr. Öğr. Üy. Cemre ERCİYES, Dr. Öğr. Üy. Fahimeh H. HENDVARI ve Dr. Öğr. Üy. Müge İRFANOĞLU, SHU Arzu Dağcı tarafından hazırlanmıştır.)

“Covid-19 Pandemi Döneminde İstanbul’da Sosyal Hizmet Sunan Kurumların Faaliyetlerinin Değerlendirmesi ve İkinci Dalga Kriz Süreci için Stratejik Sosyal Hizmet Yönetimi Dâhilinde Proaktif İş Planı Geliştirilmesi” projesi bilimsel araştırma sonuçlarına dayanarak yayınlanacak olan “Krizlerde Sosyal Hizmet Yönetimi: Pandemide İstanbul’da Sosyal Hizmet ve Stratejik Kriz Yönetimi” başlıklı kitapta kriz döneminde kadına yönelik şiddet ile ilgili karşılaşılan güçlükler de değerlendirilmiş ve proaktif kriz yönetimi için hazırlanması gerektiği düşünülen aksiyon planları kapsamında bazı ilgili çıktılar listelenmiştir.

Dünyanın farklı yerlerinden de Türkiye’den de aktarılan veriler, ev içi şiddet vakalarının COVID-19 süreciyle birlikte artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, kadına yönelik artan şiddeti önlemek adına **kapsayıcı ve işlevsel sosyal hizmet uygulamalarının geliştirilmesi** gerektiği söylenebilmektedir.

Toplumda mevcut eşitsiz güç ilişkisi, kadın ve erkek üzerindeki geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin baskısı kadına şiddetin temel sebeplerindendir. Bununla birlikte, geleneksel rollere uyanlar kadar bu rollere uymayanların da şiddete ve ayrımcılığa maruz bırakıldığı ortadadır. Sosyal Hizmet Merkezleri ve Belediyeler kadına şiddetle mücadeleyle yönelik farklı hizmetler sunmaktadırlar. Pandemi sürecinde ise araştırma katılımcıları “karantinaya bağlı olarak yaşanan ekonomik sıkıntılardan ve stresten dolayı ev içinde kadına yönelik şiddet vakalarında artış gözlemlediklerini; buna rağmen, kadınların çocuklarından ayrılmak istememelerinden veya hastalık kapma korkularından dolayı şiddetten kurtulmak için harekete geçemediklerini

aktarmışlardır” (Dağcı 2021). Pandemi sürecinde bazı kurumlarda kadına şiddetle mücadeleyle yönelik olarak farklı kuruluşlarla daha fazla işbirliği yapılmış, kurumlar arası koordinasyon ile, kadınlara online psikolojik danışmanlık hizmeti, kadının refahını gözeten anne-çocuk destek paketi ve yine hem çocuğa hem de kadına yönelik bir hizmet olan online kreş desteği vb. Hizmetler sunulmuştur.

Bu doğrultuda, sınırlı sayıdaki birkaç belediyenin, pandemi döneminde şiddet konusunda kadınlara psikolojik, sosyal ve ekonomik destek sunmak için adım attıkları; sosyal hizmet merkezlerinin ise bu soruna ilişkin ek bir hizmet modeli üretmedikleri görülmektedir... Kadınların bu süreçte yaşadığı en önemli ihtiyaçlardan biri olan sığınma evi desteği, ne belediyeler ne de sosyal hizmet merkezleri tarafından oluşturulmamıştır, ayrıca kadına şiddetin faili olan erkeklere yönelik bilinçlendirici veya caydırıcı bir hizmet de söz konusu değildir. Kısacası, İstanbul’daki belediye ve sosyal hizmet merkezlerinin pandemide kadına yönelik şiddetle mücadele konusundaki hizmetlerinin oldukça yetersiz olduğu ve geliştirilmesi gerektiği söylenebilmektedir. Bu durum, belediyeler açısından yerel yönetimlerin bütçeleri de göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. (Dağcı 2021)

SHU Arzu Dağcı tarafından aynı kitapta yer alan “Pandemide Kadına Şiddet” başlıklı makale konuyu araştırma verilerine dayanarak daha detaylı olarak ve bilimsel bir çerçevede tartışmaktadır. Dağcı’nın araştırma verilerine dayanarak vardığı sonuçlar kadına şiddet sorununun toplumun yapısal bir sorunu olduğu ve bu derece yapısal bir sorunla mücadele etmek için yapısal hizmetlerin üretilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Araştırmada görüşülen sosyal hizmet işgücüsü, konuyla ilgili ne gibi hizmet modellerinin üretilebileceği konusunda; **kadına yönelik sunulan hizmetlerin gerçekten kadının yararına olacağı şekilde düzenlenebilmesi için onların taleplerinin dinlenmesi gerektiğini** ifade etmişlerdir. Onların önerilerine dayanarak Dağcı’nın öncelediği sonuçlar şu şekildedir:

- Kadınlarla psikososyal görüşmeler gerçekleştirmek
- Kadınlara, işten çıkarılma veya ev içi şiddete maruz bırakılma risklerine karşı güçlendirici nitelikte sosyoekonomik destek sunmak
 - Hizmetlerin planlanma aşamasında her kadının online destekten faydalanabilecek imkânâna sahip olmadığı göz önünde bulundurulması
 - Ev ziyaretlerinin gerçekleştirilmesi
- Kamuya yönelik bilinçlendirme faaliyetlerinin geliştirilmesi gerekliliği
 - Kadına şiddete yönelik hem kadını hem erkeği bilinçlendirici kamu spotlarının yapılması
- Yerel yönetimlere konuyla ilgili daha çok bütçe ayrılmasının gerekliliği
- Bakanlıkların kadına şiddetle mücadele konusunda daha çok hizmet üretmesinin gerekliliği
 - Bakanlığa bağlı çalışan merkezlerin, kriz dönemlerinde kurumsal işleyişi daha çabuk yönetebilmeleri amacıyla merkezi prosedürlerin esnetilebilmesi
- Sivil toplum örgütlerinin de dahil edildiği kurumsal işbirlikleri oluşturulması gerekliliği

Proaktif Sosyal Hizmet Yönetimi için önerilen ilgili aksiyon planları ise şu başlıklar altında toplanmıştır:

- Yerel yönetimlerin şiddet gören kadınların barınma ihtiyaçlarını karşılamak için konukevi, geçici konaklama imkanları kapasitelerinin geliştirilmesi, olmayan ilçeler için yeni birimlerin açılması

- Madde bağımlıları, çocuk istismarı, kadına şiddet vb. sürekliliği önem arz eden psikolojik danışmanlıkların kriz dönemi kısıtları dışında bırakılarak devam ettirilmesi
- Danışma ihbar ve müracaat hattı çalışanının asgari düzeyde sosyal hizmetle ilintili ihmal, istismar, şiddet vb. vakalar nezdinde eğitilmiş olması ve hangi yönlendirmeleri hangi kurum ve birimlere yönlendirmesi gerektiği ile ilgili bilgi sahibi olmasının sağlanması

Bu maddelerden özellikle sonuncusu 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi’nde dile getirilmiş olan “183 hattının daha işlevsel kılınması ve burada çalışacak personele eğitimler verilmesi” hususunun hala gerçekleştirilememiş olduğunu ortaya koymaktadır.

Kadın Araştırmaları Neden Önemli? İki Bülten Yazısı

İAÜ Kadın Araştırmaları Öğrenci Klubünün Bültenleri için kulüp danışmanı Dr. Öğr. Üy. Cemre Erciyes 2021 yılında 2 yazı yazmıştır. Türkiye’de Kadın Araştırmaları Merkezleri’nin tarihine bilimsel yayınlara referans verdiği ilk yazıdan ilgili kısım aşağıda paylaşılmıştır:

“Türkiye’de kadınlar hakkındaki araştırmalar ve çalışmalar yapan akademik birimlerin de kısa da olsa bir tarihi var. “Türkiye’de akademide toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmalarının kurumsallaşmasının, üniversite düzeyinde ilk kez 1989 yılında İstanbul Üniversitesi’nde ve 1993 yılında Ankara Üniversitesi’nde kurulan kadın araştırmaları merkezleri ile başladığı söylenebilir.” (Savaş, Ertan ve Yol 2018: 1528). KASAUM’un verilerine dayanarak YÖK tarafından sunulan tabloya göre 2020 yılında Türkiye’de 78’i devlet ve 29’u vakıf üniversitelerinde olmak üzere farklı isimlere ve kapsamlara sahip toplam 107 merkez yer almaktadır (Kadın Çalışmaları YÖK 2020b).

2015 yılında çıkartılan (ancak 2019 yılında geri çekilen) Yükseköğretim Kurumları Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutum Belgesi ile beraber kurulan YÖK Akademik Kadın Çalışmaları Birimi’nin amacı aslında mevcut tüm yapılanmaların önem ve anlamını özetlemektedir:

“Toplumsal cinsiyet eşitliği ve adaleti, demokrasinin temel bir ilkesidir, kalkınmanın ve refah toplumunun en önemli öğelerinden biridir. Bu anlayış ulusların insan hakları belgelerinde, uluslararası sözleşmelerde ve yasalarda yer almaktadır. Bu alanda hukuki zeminin güçlendirilmesine rağmen bu hakların hayata geçirilmesinde, uygulamada ciddi zorluklar, haksızlıklar yaşanmaktadır.” (Kadın Çalışmaları YÖK 2020a)

Savaş, Ertan ve Yol (2018) Türkiye’de kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları ile ilişkili olarak kurulmuş tüm akademik yapılanmaların mevcut durumunu nitel bir araştırmayla incelediklerinde, merkezlerden çoğunun alanda uzman olmayan kişilerce yönetildiğini, araştırma bütçelerinin kısıtlı olduğunu, akademisyenlerin yoğun iş yükü nedeniyle merkeze aktif destek sağlayamadıklarını, çoğunun nitelikli elemanları yetiştirecek yüksek lisans programı olmadığını ve yüzde 42’sinin etkinliklerinin amacını toplumsal katkı/sosyal sorumluluk, sadece %32’sinin araştırma, yüzde 26’sının eğitim olarak gördüklerini ortaya koymuştur.”

Kadın Araştırmaları Neden Önemli (2021) başlığını taşıyan bu yazı Türkiye’de kadın araştırmaları tarihinin henüz genç olduğunu ve mevcut çalışmaların da yetersizliğini ortaya koymaktadır. Öte yandan İkinci bültende yayınlanan Kadın Araştırmaları Koordinatörlüğü ve Şiddeti Birlikte Bitirelim Platformu (2021) başlıklı yazısında Erciyes, kadın konulu bilimsel araştırmaların sayılarına yüzeysel bir bakış sunmaktadır.

“Google Scholar’da 2017 yılından 2021 yılına, beş yıllık sürede “womens studies” kelimeleriyle arama yaptığınızda 17500 çalışma çıkıyor. Bunların 1480’i son 6 ayın yayını olarak gözüküyor. Türkçe olarak “kadın araştırmaları” diye arama yaptığınızda

ise 2017'den beri 1020 eser olduğunu görürken, bunların 59 tanesi son 6 aya ait çalışmalar.

İngiliz doktora tezleri veri tabanı ethos'a baktığımızdaysa tarihten günümüze 345 tezin bu şekilde anahtar kelime tanımladığını görüyoruz. 2017-2021 yılında içinde women (kadınlar) anahtar kelimesi geçen doktora tezlerinin sayısı ise 74 olarak oldukça çarpıcı. Amerika, Kanada ve İsveç'den açık kaynak tezleri listeleyen bir websitesinde 200 kadar tez çalışmasının "womens studies" anahtar kelimesini taşıdığını görüyoruz. Tüm bunların konularına baktığımızda ise sosyal bilimler ve sağlık bilimleri alanlarının öne çıktığını ancak biomekanik alanında bile toplumsal cinsiyet temelli inovatif çalışmalar olduğunu görüyoruz.

Son 6 aydaki konularda ise sağlık kuruluşlarından yeni medyada güzellik imgesine, sınır ötesi kimlik çalışmalarından edebiyatta toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yansımalarına, kadın liderlerden göçmen kadınlara, kadınlara verilen psikolojik danışmanlık ve sosyal hizmetlerin farklılaşmasından hastalık sonrası beslenme alışkanlıklarının farklılaşmasına, eğitim alanında cinsiyetçilikten politik alanda feminizmin varlığına ve yokluğuna uzanan, temel disiplinlerde ve disiplinleri aşarak yapılmış bir çok farklı araştırma görmek mümkün.

Türkiye'deki tezleri incelemek istediğimde ise konusunda kadın araştırmaları geçen bir tez çıkmadı karşıma, ancak Kadın Araştırmaları Anabilimdalı alanındaki tezlere baktığımda 344 ile İngiltere'deki doktora tezlerine yakın bir sayıyla karşılaşmak beni heyecanlandırdı ancak bunlardan sadece altısının (6) doktora tezi olduğunu görmek alanda ne kadar geride olduğumuzun bir kanıtı olarak karşıma çıktı. Bunlarında tümü son 4 yılda yazılmış ve tümü sosyal bilimler alanında. Ayrıca hazırlanmakta olan tezler sayfasında da 6 doktora tezinin listelendiğini görüyoruz. Bu kez tıp tarihi alanında bir tez görmek beni heyecanlandırırsa da kalanlar yine sosyal bilimlerden. Araştırmamı biraz daha geliştirmek adına genel olarak konusunda kadın geçen tezleri aradığımdaysa 5398 tez, bunların 255'inin doktora tezi olduğunu gördüm. Son 5 yılda konusunda kadın kelimesi geçen tezlerin sayısı 1503 iken bunların 95'inin doktora tezidir. Bu 95 tezin konularına baktığımızda tümünün hemşirelik, kadın hastalıkları, ebelik, biyokimya ve alerjiler üzerine olduğu görülüyor. Bu noktada Yök Tez Merkezi'nde tezlerin kodlanma ve arşivlenme şeklinin de aramalarda direkt karşılaştırılabilir sonuçlar çıkartmadığı ve daha derin bir sistematik taramanın ilginç sonuçlar çıkartabileceği çıkarımında bu çerçeveyi kapatmaya karar veriyorum.

Son olarak da TÜBİTAK tarafından desteklenen projelerde kadın araştırmalarından hangi konular olduğuna bir göz atmak istiyorum. Kadın araştırmaları kavramının araması hiç bir sonuç doğurmazken, kadın çalışmaları 7 sonuç doğuruyor ancak bunlardan dördünün kadın araştırmaları alanıyla bir ilgisini özetten göremiyorum. Ancak diğer 3 çalışma oldukça heyecanlandırıcı. Bunlardan birini 10-11 Nisan 2021 tarihlerinde Beykoz Üniversitesi'nde düzenlenen "Türkiye'de Arşivciliğin Bugünü ve Yarını, Kadınların Arşivlerdeki Yeri" başlıklı ulusal sempozyumda dinlediğim Türk Edebiyatında Tefrika Roman Tarihi projesi. Kimliği belirsiz ve ya erkek mahlas isimleriyle yazan tefrika romancılarından kadın olanları keşfederek edebiyat tarihine kazandıran müthiş bir çalışma (Bkz. <https://app.trdizin.gov.tr/proje/TVRjME5qQXc/turk-edebiyatinda-tefrika-roman-tarihi-1831-1928>). Bir diğeri ise Rusya, Finlandiya, Letonya, Estonya, Almanya ve Türkiye'de toplumsal hafıza ve kimlik konusunu çatışma travmaları olan gruplar üzerinden araştıran ilginç bir proje ancak projeden hiç bir yayın TÜBİTAK listesine girmemiş (Bkz. <https://app.trdizin.gov.tr/proje/TVRjNU9UYzM/living-together-with-difficult-memories-and-diverse-identities>). Ancak proje yürütücüsü olan Hülya Şimga'nın bir insanlık sorunu olarak toplumsal cinsiyet eşitliği hakkındaki röportajını

okumanızı öneririm (Bkz. https://www.sivilsayfalar.org/2019/11/06/toplumsal-cinsiyet-esitligi-bir-insanlik-sorunu/?fbclid=IwAR04s4AQG5C00_CvFBfmOsrfbFHN67DERzoizT4w9Gs-29_1GOJWIy3338A)

Son çalışma ise tam da bir sonraki yazımın konusunu besleyecek bir araştırma projesi: “Türkiye Yükseköğreniminin İnşasında Kadın Akademisyenlerin Tarihsel Roller, Deneyimleri ve Yaşam Öykülerinin Yol Gösterici Olarak Analizi: İstanbul Üniversitesi Örneği”. Kadın Akademisyenlerin birlikte neler yapabileceğini görmek için başlamanız gereken yerlerden biri tam da bu araştırmanın başladığı yer olan neler yaptık, neler yapamadık ve yaptıklarımızı ne kadar görünür kılabilirdik meselesi.

TÜBİTAK projelerine biraz daha baktığımda içinde kadın kelimesi geçen tüm projelerin sayısı 104, anahtar kelimelerinde geçenlerin sayısı 9 ki bunların içinde diabetli kadınların egzersiz davranışı, kampüslerde kapsayıcılık, kadın haberciler, giysi tasarım algoritması, travma ve kolektif başa çıkma, kadın folklörü ve kadına yönelik şiddetle ilgili belediye başkanlarının söylemlerinin analizi gibi çok özgün ve disiplinler arası konular olması oldukça heyecan verici.

Kadın Araştırmaları alanında yapılmış sivil alandaki araştırmaların ve içinde Türkiye’den de partner olan AB projelerinin de sistematik bir şekilde incelenmesi, bugüne kadar yapılmış olanların görünür kılınması için bir gereklilik olarak öne çıkıyor.”

Bu bağlamda, Türkiye’de Kadın Araştırmaları’nın sistematik analizini yapmaya ihtiyaç olduğu ve araştırma kapasitelerinin artırılması için kaynak ayrılması sonucuna varılmaktadır.

İstanbul Aydın Üniversitesi Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Geçmiş Çalışmalarından Örnekler

2019-2020 yıllarında Kadının Güçlenmesi Eylem Planının stratejik hedefleri ile uyumlu aşağıdaki etkinlikler İstanbul Aydın Üniversitesi’nde düzenlenmiştir:

- Seminer: Kadın ve Kent - 26/03/2019 - İAÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
- Seminer: Kurtuluş’un Kadınları -15/04/2019 - İAÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
- Seminer: Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Hizmet – 16/04/2019 - İAÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
- Paydaş Ziyareti: Kadın Kadına Mülteci Mutfağı ve Okmeydanı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (OKDER) Ziyareti – 03.10.2019 - İAÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
- Workshop: Kız Çocukları İçin STEM Okulu – STEM eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi – 10/10/2019
- Konferans: Malatyalı Kadınlar Buluşması – İAÜ TARMER – 07/03/2020
- Panel: Kadın Girişimciler Paneli – İAÜ TARMER – 07/03/2020
- Panel: Aydın Kadınlar Paneli: Bir Eşitlik Ütopyası – 10/03/2020 – Türkiye Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
- Seminer: “Kozadan Kelebeğe: Zor Zamanların Anne-Babası Olmak – 12/05/2020 – Çocuk Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi
- Seminer: Bağlanma ve Yakınlık Kurma: Covid 19 Günlerinde Sevgi Bağlarını Yeniden Düşünmek – 13/05/2020; 15/05/2020; 20/05/2020; 21/05/2020; 05/06/2020; – Türkiye Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
- Seminer: Kariyerimi Planlıyorum – 17/05/2020; 20/05/2020; 21/05/2020 - Sağlık Bilimleri Fakültesi

- Seminer: Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Hizmet – 30/05/2020 - İAÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
- Seminer: “Yaratıcı Ebeveyn ve Geleceğin Eğitimi – 31/05/2020 – Çocuk Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi
- Seminer: Salgın Günlerinde Aile İçi İletişimi Yeniden Yapılandırmak –21/05/2020 ve 05/06/2020 – Türkiye Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
- Seminer: Çift İlişkilerinde Eşitliğe Giden Yol: Güç paylaşımı – 18/06/2020 – Türkiye Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
- Seminer: “Türkiye’de Ebeveyn Olmak Söyleşileri: Aile ile Birlikte Güçlenme” – 25/08/2020 – Türkiye Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
- Seminer: “Türkiye’de Ebeveyn Olmak Söyleşileri: Tek Ebeveynlik” – 10/08/2020 – Türkiye Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
- Seminer: “Türkiye’de Ebeveyn Olmak Söyleşileri: Birlikte Ebeveynlik” – 10/08/2020 – Türkiye Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

2021 yılında ise düzenlenen etkinlikler ise şu şekildedir

- Seminer: Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı ve Sosyal Hizmet Uygulamaları – 13.04.2021 - İAÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
- Seminer: Atölye Çalışması: Toplumsal Cinsiyet Atölyesi - 20.04.2021 - İAÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
- Çalıştay: “Akademiye Tanışma Toplantısı” – 03/05/2021 Kadın Araştırmaları Koordinatörlüğü
- Çalıştay: “Genç Akademisyenler Tanışma Toplantısı” 20/05/2021 Kadın Araştırmaları Koordinatörlüğü

(ŞBBP ile birlikte yürütülen Şiddetsizlik 2021 Projesi kapsamında gerçekleştirilen etkinlikler burada tekrar dile getirilmemiştir.)

Kadın ve Aile Hukuku Konusundaki Çalışmalar ve Etkinlikler:

İAÜ Hukuk Fakültesi öğretim üyeleri tarafından Kadın ve Aile Hukuku konusunda düzenlenen etkinlikler çok çeşitlidir.

- Aile Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu : 23 Eylül- 24 Eylül 2020’de Ulusal sempozyumda Türkiye ‘nin pek çok üniversitesinden bilim kurulunun değerlendirmeleri sonucunda kabul edilen 24 akademisyenin bilimsel tebliğleri sunulmuştur ve bu çalışma e- kitap olarak basılmıştır. (Editör: Prof. Dr. Ebru Ceylan) (<https://www.aydin.edu.tr/tr-tr/arastirma/universite-yayinlari/Documents/Aile%20Hukukunda%20G%c3%bcncel%20Geli%c5%9fmeler%20Sempozyumu.pdf>)
- Kitap çalışması: Medeni Hukuk Anabilim Dalından Prof. Dr. Ebru Ceylan ve Ceza Hukuku Anabilim dalından Dr. Öğ. Üyesi Cankat Taşkın 6284 sayılı Aile İçi Şiddet ve Kadının Şiddete Karşı Korunması Hakkında Kanun ‘la İlgili bilimsel kitap yazmaktadır. Halen hazırlama devam etmektedir.
- “Türk Hukukunda Kadın Hakları” konusunda Prof. Dr. Ebru Ceylan, İzmir Ekonomi Üniversitesinde 7 Mart 2021 saat 18.00 ‘de Online platform üzerinden öğrencilere ve öğretim üyelerine konferans vermiştir.
- “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi” konusunda 9 Nisan 2021 tarihinde konferans vermiştir.
- “Türk hukukunda kadının Şiddete karşı Korunması“ konusunda, 25 Mayıs 2021 tarihinde saat 13-15 arasında İstanbul Aydın Üniversitesi’nde Şiddeti Birlikte Bitirelim

Platformu'nun ve İAÜ Kulüplerinin etkinliğinde öğrencilere ve öğretim üyelerine konferans vermiştir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İlçe Koordinasyon İzleme ve Değerlendirme Komisyonu ile Yapılan Çalışmalar:

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı 2020-2021 kapsamında Küçükçekmece İlçesi'nde Sosyal Hizmet Merkezi Koordinatörlüğü'nde kurulan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İlçe Koordinasyon İzleme ve Değerlendirme Komisyonu'nda İstanbul Aydın Üniversitesi yer alan iki üniversiteden biridir. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü'nden Dr. Öğr. Üy. Fahimeh HENDVARİ ve Sosyoloji Bölümü'nde Dr. Görkçen ÇATLI, Şiddeti Birlikte Bitirelim Platformu adına Dr. Öznur SEVME kadın alt komisyonunda, Çocuk Üniversitesi'nden ve Eğitim Fakültesi'nden Dr. Öğr. Üy. Ayşegül KINIK TOPALSAN çocuk alt komisyonunda görev almaktadır. Aylık koordinasyon toplantılarında konu hakkında yapılan etkinliklerin raporlaması ve izlemesi yapılmakta, yeni projeler geliştirilmektedir. Ayrıca 13.07.2021 tarihinde 5395 ve kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında yapılan ilçe koordinasyon alt kurul toplantısı üniversitemizde gerçekleştirilmiştir.

İAÜ KEFE Eylem Planı Hedefleri

İstanbul Aydın Üniversitesi'nin Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Koordinasyon Planı (K 5) ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele ve Önleme Küçükçekmece İlçe Eylem Planı; Uluslararası örnekler ve İAÜ Stratejik Planı (https://kalite.aydin.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/28.07.2019-Stratejik-Plan_.pdf) çerçevesinde farklı birimler tarafından belirlenen öncelikli Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği (KEFE) Eylem Planı Hedefleri şu şekildedir:

Taciz Önleme ve İzleme Komisyonu Kurulması

Taciz önleme komisyonları üniversitelerde cinsel tacizi, şiddeti ve hak ihlallerini önlemek, bu suçlara karşı gerekli yaptırımları uygulamak ve üniversitelerde cinsiyet eşitliğini gözetin kuralları yaşama geçirilmesi için çalışmakla görevlidir. Ayrıca “Cinsel Taciz ve Şiddetle Mücadele Ağı” cinsel taciz önleme birimlerinin yanı sıra, üniversiteler arasında bilgi ve tecrübe paylaşımını sağlamak amacıyla kuruldu. Türkiye’de 2019 yılı itibarıyla 200’ün üzerinde üniversite bulunuyor fakat üniversitelerde cinsel taciz önleme birimlerinin sayısı yalnızca on yedi. Geri kalan üniversitelerin hiçbirinde öğrencilerin taciz veya şiddet durumunda başvurarak destek alabilecekleri mekanizmalar bulunmuyor. Daha güvenli bir kampüs için bu bağlamdan da yola çıkarak Üniversitemiz Kadın Araştırmaları Kulübü önderliğinde öğrenci kulüpleri Taciz Önleme Birimi kurulmasını Üniversite yönetiminden talep etmiş, 20 Ağustos 2020 tarihinde başvuruları Üniversite yönetimince kabul edilmiştir. Pandemi sebebiyle askıya alınan çalışmalar Kadın Araştırmaları Koordinatörlüğü ve Kadın Araştırmaları Kulübü tarafından kurulan Taciz Önleme Komisyonu Çalışma Grubu tarafından yürütülecek, komisyonun uluslararası ve ulusal mevzuatlar ışığında yönerge ve belgelerinin oluşturulması için çalışmalar yapılacaktır.

Kadın Araştırmaları alanında Üniversite içinde, ulusal ve uluslararası proje başvurularının ve desteklenen projelerin arttırılması

Kadın Araştırmaları Koordinatörlüğü Eylül ayında tüm üniversitelere yapılacak açık çağrıyla 4 farklı çalışma konusunda araştırma geliştirme grubu kuracaktır. Bunlar; Kadın Girişimciliği; Dijital/Siber Şiddet; Kadın Sağlığı; Engellilik ve Kadın konularına odaklanacaktır.

Şiddetsizlik 2021 Toplumsal Katkı Projesi Çalışmaları (İAÜ KAK-Şiddeti Birlikte Bitirelim-Anadolu Kültür Eğitim Vakfı)

Şiddeti Birlikte Bitirelim Platformu ve Şiddetsizlik 2021 Projesi çalışmaları kapsamında önümüzdeki dönemde düzenlenmesi planlanan çalışmalar şu şekildedir:

- Araştırma kapsamında toplanan verilerin raporlaştırılarak yayınlanması
- Aydından Aydın'a adlı bir bölümde uzman görüşlerinin paylaşıldığı kısa yazılar yayınlanması
- Atölye Takımı; uzun vadede bireylerin toplumsal cinsiyet ve cinsiyet eşitsizliği konularında farkındalıklarını arttırmak adına atölye çeşitliliğini dış paydaşları da dâhil ederek arttırmak hedefindedir. Bu bağlamda; Ağustos ayı içerisinde AKEV, Save the Children International ile işbirliği içerisinde geliştirilecek olan Çocuk Koruması odaklı 4 Eğitim atölyesi düzenleyecektir.
- Uluslararası paydaşlarla etkinlikler planlanmakta, gelecek hedefleri içerisinde; çeşitli proje imkânları oluşturmak ve yürütmek olan takım gönüllüleri çalışmalarına devam etmektedir.
- Atölye Takımı aynı zamanda farklı Üniversiteler'den akademisyenlerin katkısıyla Atölye Eğitici Eğitimleri düzenlemeyi planlamaktadır. Böylece farkındalık çalışmaları yapabilecek kişilerin sayısı artacak, farkındalık atölyeleri herkes için erişilebilir olacaktır.
- 25 Kasım 2021 tarihinde Kadına Şiddetle Mücadele Günü etkinlikleri düzenlenmesi planlanmaktadır.

ŞİDDETLE MÜCADELEDE ALINMASI GEREKLİ TEDBİRLER VE ÖNLEME MEKANİZMALARI KONUSUNDA GÖRÜŞLER

Yukarıda detaylandırılan çalışmalar ve etkinlikler ışığında Üniversitelerin Kadına Şiddetle Mücadelede oynayabileceği rol 3 yönlü olarak listelenebilir:

- 1) **Eğitim-Öğretim Rolü:** 2006/17 nolu Genelge'de de belirlendiği üzere Üniversiteler ders programlarına özellikle sağlık hizmeti sunan kurumlarda çalışacak personelin farkındalıklı bir şekilde şiddeti tanıması, tespit etmesi, gerekli müdahaleleri yapabilmesi ve şiddete uğrayan kadınları uygun kuruluşlara yönlendirmeleri için gerekli temel eğitimleri içermelidir. Toplumumuzda özellikle geleneksel yapının kadın-erkek fırsat eşitsizliklerini normalleştirilmesi sebebiyle şiddet de günden güne artmaktadır. Kadınlar kadar erkeklerin de eşitsizlikleri normalleştiren sebepleri anlamaları ve bu eşitsizliklere karşı durmanın sağlıklı ve herkes için güvenli bir toplum yapısına kavuşulması için bir gereklilik olduğunu anlamaları bu konuda doğru eğitimler almalarına bağlıdır. Üniversiteler erken yaşta şiddetle mücadele konusunda farkındalık kazandırıcı temel eğitimlerin geliştirileceği önemli kurumlardır.
- 2) **Araştırma Rolü:** Şiddeti Birlikte Bitirelim Platformu'nun pandemi koşullarında online olarak yürüttüğü araştırma, toplumun şiddet algısını ortaya koymak açısından bir başlangıçtır. Pandemi İstanbul'da Sosyal Hizmet araştırması ise kurumların ve politikaların kadına şiddetle mücadele konusunda hala yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Kadın Araştırmaları Neden Önemli? Başlıklı bölümde sunulan veriler ise üniversitelerin kadın sorunları alanında araştırma kapasitesinin henüz oldukça düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Üniversiteler kadın araştırmaları ve kadına yönelik şiddetle mücadele alanında temel bilgi sağlayacak ve politikalar geliştirmeye yardımcı olacak araştırma kaynaklarına erişebilmelidirler. Özellikle kadına şiddet ile

ilgili yüksek lisans ve doktora tez araştırmaları yapacak öğrencilere burs ve küçük ölçekli proje destekleri sağlanmalıdır.

- 3) **Toplumsal Katkı Rolü:** Şiddeti Birlikte Bitirelim Platformu ve Anadolu Kültür Eğitim Vakfı ile ortaklaşa geliştirilen Şiddetsizlik 2021 Toplumsal Katkı projemiz, toplumun farklı kesimlerinden şiddete karşı birarada mücadele etmek ve kadın-erkek fırsat eşitliği konusunda farkındalıklarını arttırmak isteyen bir çok kişinin olduğunu ortaya koymuştur. Üniversiteler, bir yandan genç nesilleri mobilize ederek toplumda fark yaratmaları için onları temel bilgi ve farkındalıkla donatma sorumluluğuna, bir yandan da toplumda sorunların altında yatan sebepleri bilimsel araştırmalarla anlama sorumluluğuna sahiptir. Ancak Üniversiteler aynı zamanda toplumda fark yaratmak zorundadır. Üniversiteler sivil toplum ve kamu kurumları ile işbirlikleri ile doğru politikalar ve uygulamalar geliştirilmesinde önemli bir rol oynayacaklardır.

Üniversitelerin bu üç rolünü aktif ve iyi şekilde gerçekleştirilmesi 2006/17 no’lu genelge ve Ulusal Eylem Planları’nda belirtilen konuların sadece kağıt üstünde hedefler olarak kalmamasına bağlıdır. **Üniversitelere yeterli ve doğru kamusal desteklerin ve kaynakların sunulması ve düzenli veri aktarımının sağlanması, teşvik mekanizmalarının ve araştırma-toplumsal katkı proje fonlarının oluşturulması bu anlamda önemli bir rol oynayacaktır.**

Kadına Şiddetle Mücadele İl ve İlçe Komisyonları kurulmuştur ve toplantılar yapmaktadırlar. Ancak yapılan çalışmaların, derlenen verilerin ve sosyal medya kampanyalarının görünür kılındığı bir altyapıya sahip olmamaları yaptıkları çalışmaları hem görünmez kılmakta, hem de bazı çalışmaların bilinmemesinden kaynaklı tekrara düşmesine sebep olmaktadır. Ayrıca bazı komisyonların daha iyi çalışmalar ortaya koyabiliyor olması, iyi uygulamaların paylaşılması, diğer ilçe ve il komisyonlarını da motive edecek bir etki yaratabilir. Bu bağlamda, **Kadına Şiddetle Mücadele Komisyonlarının veri takibinin sistematize edilmesi ve çalışmaların görünürlüğünün artırılması için bir websitesi kurulması iyi gerekmektedir..**

Kadın ve kız çocuklarının toplumsal konumunun iyileştirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azaltılması için kadınların toplumsal hayata eşit katılımını teşvik eden sosyal politikalar olmalıdır. Eğitim hayatında kız çocuklarının ev içi bakım rolleri sebebiyle halen eğitime eşit katılamadığı, profesyonel olmayan bakım sorumluluğunun evde bakım destekleriyle teşvik edilmesi gibi uygulamalarla zaten kültürel olarak görülen rolleri gereği bakımın kadınların işi olarak görülmesinin önüne geçilememektedir. Yine sağlık alanında kadının sağlık hizmetlerine erişiminin önündeki bakım sorumluluğu engeli ve aile temelli sunulan sağlık hizmetleri ve sosyal güvence sistemine bağlı sağlık hizmeti hakkı üzerinde çalışarak önleyici ve koruyucu faaliyetler yönünden geliştirilmelidir. Bütün sosyal politika alanları incelendiğinde “uygulanan ve planlanan sosyal politikaların kadın erkek arasındaki eşitsiz güç ve tahakküm ilişkilerini normalleştirdiği, kadınlar tarafından da içselleştirilmesine neden olacak şekilde hegemonik bir etki yarattığı söylenebilir” (Bağdatlı Vural: 117). 2006/17 tarihli genelgede de bir çok farklı metinde de bu bağlamda sosyal hizmet uzmanlarının ve sosyal hizmet sunan kurumların kadına şiddetle mücadele yönünde oynayabileceği rol ortaya konmuştur. Ancak mevcut yasal düzenlemelere rağmen kaynak yetersizlikleri sebebiyle uygulamalar sağlıklı gerçekleştirilememektedir. **Türkiye’de sosyal hizmet işgücünün geliştirilmesi ve sosyal hizmet sunan kurumlara bütçe ve diğer kaynakların sunulması, kurumlar arası işbirliklerinin geliştirilmesi ve koruyucu-önleyici uygulamaların hayata geçirilmesi bir gerekliliktir.**

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında “koruyucu ve önleyici tedbirler alınarak şiddete uğrayan kişinin kendisine ve varsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri” sağlanmasına karar verilmiştir. Ayrıca “geçici maddi yardım, psikolojik, mesleki, hukuksal ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti, gerekli durumlarda nakdi yardım veya kreş imkânı” sağlanır. (Hosseinnezhad, 2020) Kadın Sığınma Evi veya AÇSHB tabiriyle Kadın Konuk Evi şiddete uğrayan veya tehlike altında olan kadınlar için sığınma ve korunma hizmeti sunmaktadır. Kadın Sığınma Evi Yönetmeliği, Açılması ve İşletilmesinin Hukuki Yönleri, 2013 yılında yayınlanmıştır. Kadın sığınma evi AÇSHB, belediyeler, il özel idaresi ve sivil toplum kuruluşları tarafından açılabilir. “Bakanlık, toplumun ihtiyacına, sosyo-kültürel yapısına göre uygun görülecek il ve ilçelerde, büyükşehir belediyeler ise nüfusu yüz bini geçen ilçelerde sığınma evi açabilir. Yalnız gerçek kişiler tarafından sığınma evi açamaz. Şiddete uğrayan veya tehlikede olan kadınlar, varsa çocuklarıyla birlikte ilk başvuru merkezine veya ŞÖNİM’e başvuru yapıp bu evlere yerleşebilirler. Kadın sığınma evleri kadınların talebi üzerine koruma, kimlik değişme veya kodlu kimlik kartı çıkartma işlemleri yapmaktadır.” (Hosseinnezhad, 2020). Kadınları güçlendirme hedefi de olan bu merkezler sadece sosyo-kültürel yapısına uygun görülen il ve ilçelerde açılacaksa, şiddeti normalleştiren ve toplumsal bir sorun olarak görmeyen bölgelerde açılmayacak anlamına mı gelir? Kadınlara yönelik şiddeti önleme konusunda, şiddete maruz kalan kişiler için şiddeti önleme ve izleme merkezleri az sayıda mevcuttur ve bu merkezler yetersizdir. ŞÖNİM’ler ve bu kurumlarda görevli sosyal çalışmacılar ancak koruyucu çalışmalara odaklanabilmekte, onlarda da verilen destek palyatif sorunların çözümüne (6 ay geçici konaklama ve geçim desteği) imkan vermektedir. Bu bağlamda, 2006/17 no’lu genelgede de önerilen **her belediyenin kadın sığınmaevi/konukevi açması** gerekliliğinin hayata geçirilmesi şarttır.

Şiddet uygulayan kişiler için hiç bir merkez kurulmamıştır. Oysa şiddet gören bir kişiyi korumak gerekirse şiddet uygulayan kişiyi de tedavi etmek ve eğitmek gerekir. Devlet, aile içi şiddet konusunda toplumu bilgilendirilmelidir (Hosseinnezhad, 2019: 163). Ancak Türkiye’de sosyal politikalar önleyici faaliyetler yönünden yetersizdir. ŞÖNİM mevzuatında önleyici hizmet olarak adlandırılan ve “şiddetin önlenmesine ilişkin toplumsal bilinçlendirme ve farkındalık çalışmalarının yapılması” öngörülse de bunların yapılması için yeterli iş gücü kadroları ve zaman-imkan desteği sağlanmamaktadır. Yine 2006/17’de belirtilen erkeklere yönelik kadın-erkek eşitliği çalışmaları ile ŞÖNİM Yönetmeliğinde de belirtilen şiddet uygulayana yönelik “a) Öfke kontrolü, stresle başa çıkma ve şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılım sağlanması amacıyla ilgili kurum ve kuruluşa yönlendirmek ve Sağlık Bakanlığı ile koordinasyon içerisinde takibini yapmak; b) Alkol, uyuşturucu, ucu veya uyarıcı madde bağımlılığı veya ruhsal bozukluğu bulunanlara bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olması hususunda danışmanlık yapmak veya bu kişileri yönlendirmek; c) Meslek edindirme kurslarına katılması amacıyla Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, halk eğitim merkezleri ve benzeri kurum ve kuruluşlara yönlendirmek” uygulamalarının hayata geçirilmesi gereklidir. Yani mevzuatı bulunan, **şiddet uygulayanın ve ya uygulayabilecek olanın bir daha şiddet davranışı göstermesinin önüne geçecek destek hizmetlerinin sunulması yönünde çalışmaların uygulamaya konulması** şarttır.

Yukarıda sayılan iki öneri de ancak sosyal hizmet işgücünün kadına şiddetle mücadelede etkin bir eğitimlerinin olması, ilgili sosyal hizmet uygulamalarının sosyal hizmet uzmanı kişilerin görüşleri alınarak geliştirilmesi, ve uygulamaların hayata geçirilmesini sağlayan mevzuatın ötesinde uygulayıcılar olmasına bağlıdır. Bir diğer deyişle, başta **ŞÖNİM olmak üzere Sosyal Hizmetler alanındaki, altyapısı geliştirilmiş ancak uygulaması olmayan çalışmaların uygulamaya konulması** gereklidir.

ŞÖNİMLerin sadece sığınma evi ve hukuki destek mekanizması olarak değil başvuru ile şiddet gören kadınlara psikolojik, sosyal, eğitim, mesleki gelişim, ekonomik destek, hukuki destek ve kaynaklara erişme yönünde koruyucu-önleyici danışmanlık hizmetlerini sunması gerekir.

Yukarıda sayılan ve sosyal hizmetin alanına giren çalışmalar dışında psikolojik destek ihtiyacının karşılanması çok önemlidir. Şiddet gören ve hukuki destek almaya ya da içinde bulunduğu şiddet ortamından çıkmaya gücü olmayan kadınların, süreçle sağlıklı bir şekilde başa çıkabilmek için psikolojik desteğe ihtiyacı vardır. Ayrıca, şiddet görmüş kadınlar için ŞÖNİM’lerde aktif psikolojik destek verilmeli ya da baska kurumdan bunun sağlanabilmesi için işbirlikleri oluşturulmalıdır. Devlet kurumlarının büyük bir çoğunda psikologlar terapi yapmıyor ya da psikolojik destek vermiyorlar. Bu hizmeti verenler sayı olarak yetersiz. **Üniversitelerle işbirliğiyle ve kamu kurumlarında daha çok psikolog istihdam ederek ve mevcut kadroların işlevselliğinin sağlanması ile kadına yönelik şiddet vakalarıyla ilgili destekler sağlanmalıdır.**

Pandemi dönemine özgü artan kadına şiddet vakaları ile ilgili etkin politikalar ve uygulamalar geliştirilemediği ve kadınların bu dönemde daha çok ekonomik ve fiziksel şiddete maruz kaldığı, destek mekanizmaları askıda olduğu için psikolojik ve sosyal anlamda da şiddet gördükleri ortadadır. Pandemide ilk işten çıkarılanlar arasında daha çok kadınlar bulunmuştur. Okulların ve kreşlerin, engelli ve yaşlılar için gündüz bakım evlerinin kapatılmasıyla birlikte bakım sorumluluğu tümüyle kadınlara işi tekrar kadınlara yüklenmiştir. Kadınların ev içi emeği artarken, geleneksel rolleri daha çok ön plana çıkmıştır. Pandemi sürecinde şiddet gören kadınlara sunulan hizmetler de büyük oranda askıya alınmış, polis pandemi koşulları nedeniyle şiddet şikayetlerine müdahale etmezken, hastaneler test yapılmasında, sığınma evleri kabul sürecinde sorun çıkartmışlardır. Bu bağlamda pandemi kriz süreçlerinde ve kriz sonrası süreçte kadınların farklı ihtiyaçları olduğu göz önüne alınarak, kadınları koruyucu ve destekleyici ek düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Bunların başında **pandemi koşullarında işleyecek kreş, gündüzlü bakım evi ve şiddet anında kısaltılmış prosedürlerle kadınların güvenli alanlara ulaşmasını sağlayan konukevleri olması önemlidir.**

Türkiye’de yasal mevzuat kişisel verilerin korunmasını güvence altına almıştır. Kadınların özellikle dijital şiddet yaşamaları durumunda ve yaşanan her türlü şiddet sonrasında kişisel verilerinin korunması yönündeki mevzuat konusunda farkındalıklarının artırılması bir kısım şiddetin önüne geçme konusunda güvence sağlayacaktır. Bu sebepten, **özellikle kadınlara yönelik kişisel verilerin korunması ve dijital şiddetle mücadele konusunda farkındalık çalışmaları geliştirilmesi önemlidir.** (İAÜ’nün bu alanda hazırlamakta olduğu Dijital Şiddet Araştırması Projesi de öncelikle bu konudaki mevcut durumu tespit etmeyi ve sonra da eğitimler geliştirmeyi amaçlamaktadır.)

Türkiye’de 6284 sayılı yasa kadına şiddetle mücadelede önemli bir güvence sağlayan mevzuattır. Ancak yasanın uygulanması gerçekleşmemektedir. Bu noktada kolluk kuvvetlerinde ve ilk başvuru noktalarında çalışan tüm personelin (TÜBİTAK SOBAG 120K533 no’lu projenin çıktıları da belirtildiği gibi 183 personelinin de) doğru eğitimleri almasının sağlanması gerekmektedir. 6284’ün uygulanması, şiddet gören kadınların hayatının güvence altına alınması ancak uygulayıcıların bilinçli ve yasaya uygun yaklaşım göstermesi ile mümkündür. Bu noktada **üniversiteler de, yasa uygulayıcısı kurumların yasal mevzuat ve şiddet gören kadınla çalışma konusunda eğitim almasında rol oynayabilir.**

Mevcut yasalardaki şiddet uygulayıcıların işledikleri suçun kadına şiddet kategorisinde ele alınması durumunda ceza indirim koşullarının kaldırılması; hukuk alanında kadına şiddetle mücadele konusundaki ders içeriklerinin artırılması, kadın-erkek eşitliği konusunda farkındalık eğitimleri verilmesi de bir gerekliliktir. **Yasa yapıcılar ve yargı sistemi içinde yer alan herkesin cinsiyet eşitliği eğitimi alması ve cezaların artırılması kadına şiddetle mücadelede cezaların caydırıcılığının artmasında etkin rol oynayacaktır.**

Medya'nın kadına şiddetin normalleştirilmesinde oynadığı rol ortadadır. Kadına Şiddetle Mücadele yasası kapsamında Türkiye'de günlük hayatı yansıtan dizilerde ve filmlerde şiddetin normalleştirildiği yayınlar sıklıkça karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, **medyanın oynayabileceği pozitif role dikkat çekilmeli, film ve dizi yapımcıları kadına şiddetle mücadeleyle katkı sunma yolları konusunda bilgilendirilmelidir.**

Ayrıca, raporda farklı başlıklar altında daha önce kısmen dile getirilen aşağıdaki noktalar da görüşler arasında değerlendirilmelidir:

2006/17 nolu Başbakanlık Genelgesinde Sağlık başlığı altında Üniversite Eğitim Müfredat Komisyonlarının sorumluluğunda olarak listelenen "1. Sağlık hizmeti sunan kurumlarda çalışan sağlık personelinin kadına yönelik şiddeti tanınması, tespit etmesi, gerekli müdahaleleri yapabilmesi ve şiddete uğrayan kadınları uygun kuruluşlara yönlendirmeleri için gerekli alt yapının oluşturulması ve sağlık çalışanlarının mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim programlarında kadına yönelik şiddet konusuna yer verilmelidirmaddesi yer almaktadır. Bunun hayata geçirilmesi **YÖK tarafından zorunlu tutularak Sağlık Bilimleri alanında Kadına Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği konuları ders içeriklerine eklenmelidir.**

Şiddeti Birlikte Bitirelim Platformu tarafından hazırlanan araştırmanın ilk sonuçlarının raporunda **şiddetin çaresi olarak, eğitim sisteminde yapılması gereken reformlar ön plana çıkarılmıştır.** Özellikle **küçük yaşlardan itibaren şiddetsizlik dilinin çocuklara öğretilmesinin** öneminden bahseden katılımcılar, sadece çocukları değil **ebeveynleri ve toplumun tüm kesimini kapsayan eğitimler düzenlenmesinin** gerekliliğini de dile getirmişlerdir.

TÜBİTAK SOBAG 120K533 no'lu projenin ve SHU Arzu Dağcı'nın önerileri ise şu şekildedir:

Kadına yönelik artan şiddeti önlemek adına **kapsayıcı ve işlevsel sosyal hizmet uygulamalarının geliştirilmesi** gerektiği ve **kadına yönelik sunulan hizmetlerin gerçekten kadının yararına olacağı şekilde düzenlenebilmesi için uzmanların taleplerinin dinlenmesi gerektiğini** ifade etmişlerdir. Onların önerilerine dayanarak Dağcı'nın önerdiği sonuçlar şu şekildedir:

- Kadınlarla psikososyal görüşmeler gerçekleştirmek
- Kadınlara, işten çıkarılma veya ev içi şiddete maruz bırakılma risklerine karşı güçlendirici nitelikte sosyoekonomik destek sunmak
 - Hizmetlerin planlanma aşamasında her kadının online destekten faydalanabilecek imkânâna sahip olmadığının göz önünde bulundurulması
 - Ev ziyaretlerinin gerçekleştirilmesi
- Kamuya yönelik bilinçlendirme faaliyetlerinin geliştirilmesi gerekliliği
 - Kadına şiddete yönelik hem kadını hem erkeği bilinçlendirici kamu spotlarının yapılması
- Yerel yönetimlere konuyla ilgili daha çok bütçe ayrılmasının gerekliliği
- Bakanlıkların kadına şiddetle mücadele konusunda daha çok hizmet üretmesinin gerekliliği
 - Bakanlığa bağlı çalışan merkezlerin, kriz dönemlerinde kurumsal işleyişi daha çabuk yönetebilmeleri amacıyla merkezi prosedürlerin esnetilebilmesi
- Sivil toplum örgütlerinin de dahil edildiği kurumsal işbirlikleri oluşturulması gerekliliği

Proaktif Sosyal Hizmet Yönetimi için önerilen ilgili aksiyon planları ise şu başlıklar altında toplanmıştır:

- Yerel yönetimlerin şiddet gören kadınların barınma ihtiyaçlarını karşılamak için konukevi, geçici konaklama imkanları kapasitelerinin geliştirilmesi, olmayan ilçeler için yeni birimlerin açılması
- Madde bağımlıları, çocuk istismarı, kadına şiddet vb. sürekliliği önem arz eden psikolojik danışmanlıkların kriz dönemi kısıtları dışında bırakılarak devam ettirilmesi
- Danışma ihbar ve müracaat hattı çalışanının asgari düzeyde sosyal hizmetle ilintili ihmal, istismar, şiddet vb. vakalar nezdinde eğitilmiş olması ve hangi yönlendirmeleri hangi kurum ve birimlere yönlendirmesi gerektiği ile ilgili bilgi sahibi olmasının sağlanması

Bu maddelerden özellikle sonuncusu 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi'nde dile getirilmiş olan "183 hattının daha işlevsel kılınması ve burada çalışacak personele eğitimler verilmesi" hususunun hala gerçekleştirilememiş olduğunu ortaya koymaktadır.

Kadın Araştırmaları alanında yapılmış sivil alandaki araştırmaların ve içinde Türkiye'den de partner olan AB projelerinin de sistematik bir şekilde incelenmesi, bugüne kadar yapılmış olanların görünür kılınması için bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, **Türkiye'de kadın araştırmalarının mevcut durumu üzerine sistematik bir analiz yapılması gerekmektedir.**

Sunulan öneriler genişletilebilir, ancak bu görüşlerin bilimsel bilgiye dayanıyor olması ve disiplinlerarası bir bakış açısıyla farklı Üniversitelerden uzmanları biraraya getirerek gerçekleştirilmesi önem taşımaktadır. Bu da ancak Üniversitelere gerekli fonların sağlanması ile mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

2006/17 Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler. Başbakanlık Genelgesi
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060704-12.htm>

Erişim tarihi: 15 Temmuz 2021

Bağdatlı Vural, N.() "Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Politika" içinde Saygılıgil, F. Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Sosyoloji Lisans Programı Online yayınlanmış ders notları:
http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/sosyoloji_lisans_ao/toplumsal_cinsiyet_tartismalari.pdf

Erişim tarihi: 25 Mart 2021

Dağcı, A. (2021) "Pandemide Kadına Şiddet" Erciyes, C. , Hosseinnezhad, F. ve İrfanoğlu, M. (ed) (yayına hazırlanıyor) Krizlerde Sosyal Hizmet Yönetimi: Pandemide İstanbul'da Sosyal Hizmet ve Stratejik Kriz Yönetimi içinde.

Erciyes, C. "Kadın Araştırmaları Neden Önemli", İAÜ Kadın Araştırmaları Öğrenci Klübü Bülteni Hayatın Sesi, s. 1, sf. 11-12.

Erciyes, C. Kadın Araştırmaları Koordinatörlüğü ve Şiddeti Birlikte Bitirelim Platformu, İAÜ Kadın Araştırmaları Öğrenci Klübü Bülteni Hayatın Sesi, s. 2, sf. .

Erciyes, C. , Hosseinnezhad, F. ve İrfanoğlu, M. (ed) (yayına hazırlanıyor) Krizlerde Sosyal Hizmet Yönetimi: Pandemide İstanbul'da Sosyal Hizmet ve Stratejik Kriz Yönetimi.

Hosseinnezhad, F. (2019). *Türkiye'de Aile Sosyal Politikası: Bir Değerlendirme Çalışması* (Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.

Hosseinnezhad, F. (2020). *Türkiye'de Aile Sosyal Politikası ve Ulusal Mevzuat*. Bursa: Ekin yayınevi. ISBN: 978-625-7090-09-4.

İAÜ Stratejik Planı, https://kalite.aydin.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/28.07.2019-Stratejik-Plan_.pdf Erişim tarihi: 15 Temmuz 2021

Kadın Çalışmaları YÖK (2021a) Hakkımızda <https://kadincalismalari.yok.gov.tr/hakkimizda> ; Erişim tarihi: 15 Mart 2021

Kadın Çalışmaları YÖK (2021b) KASAUM Raporu <https://kadincalismalari.yok.gov.tr/DuyuruBelgeleri/2020/kasaum-bilgileri/kasaum-raporu.pdf> ; Erişim tarihi: 15 Mart 2021

Metinsoy, M. (2019) Türkiye Yükseköğreniminin İnşasında Kadın Akademisyenlerin Tarihsel Roller, Deneyimleri Ve Yaşam Öykülerinin Yol Gösterici Olarak Analizi: İstanbul Üniversitesi Örneği, <https://app.trdizin.gov.tr/proje/TWpBMk56RXg/turkiye-yuksekogreniminin-insasinda-kadin-akademisyenlerin-tarihsel-rolleri-deneyimleri-ve-yasam-oykulerinin-yol-gosterici-olarak-analizi-istanbul-universitesi-ornegi>

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-8.htm>; Erişim tarihi: 15 Temmuz 2021

Savaş, G, Ertan, S, Yol, F. (2018). Türkiye'deki Üniversitelerin Kadın Araştırma Merkezleri Profili Araştırması. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 17 (68), 1527-1547.

Serdar, A. (2017) <https://app.trdizin.gov.tr/proje/TVRjME5qQXc/turk-edebiyatinda-tefrika-roman-tarihi-1831-1928>).

Şiddeti Birlikte Bitirelim Platformu Farkındalık Atölyeleri, <https://siddetibirliktebitirelim.org/farkindalik-atolyeleri/>

Şiddetsizlik 2021 Toplumsal Katkı Projesi, <https://siddetibirliktebitirelim.org/2021-siddetsizlik-projesi/>

Şimşak, F. H. (2018) Living Together with Difficult Memories and Diverse Identities, <https://app.trdizin.gov.tr/proje/TVRjNU9UYzM/living-together-with-difficult-memories-and-diverse-identities>).

Şimşak, F. H. (2019) Bir İnsanlık Sorunu Olarak Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, https://www.sivilsayfalar.org/2019/11/06/toplumsal-cinsiyet-esitligi-bir-insanlik-sorunu/?fbclid=IwAR04s4AQG5C00_CvFBfmOsrFbFHN67DERzoizT4w9Gs-29_1GOJWIy3338A Erişim tarihi: 15 Mart 2021

TÜBİTAK SOBAG 120K533 Projesi, <https://www.inspiringsocialwork.com/projelerimiz/pandemide-istanbulda-sosyal-hizmet/>